

Animalistika u djelu Vladimira Nazora

Modrić, Hana

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:049440>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku

Sveučilišni prijediplomski studij hrvatskog jezika i književnosti (dvopredmetni)

Hana Modrić

Animalistika u djelu Vladimira Nazora

Završni rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru

Odjel za kroatistiku

Sveučilišni prijediplomski studij hrvatskog jezika i književnosti (dvopredmetni)

Animalistika u djelu Vladimira Nazora

Završni rad

Student/ica:

Hana Modrić

Mentor/ica:

izv.prof.dr.sc. Sanja Knežević

Komentor/ica:

Ana Marin, prof.

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Hana Modrić**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Animalistika u djelu Vladimira Nazora** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 14. rujna 2023.

Sadržaj

1. UVOD	1
2. ANIMALISTIKA U DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI	3
3. VLADIMIR NAZOR	5
4. BIJELI JELEN	8
4.1.Prikaz prirode u bajci	10
5. ANIMALISTIKA U DJELU BIJELI JELEN	11
5.1.Objašnjenje životinjskih imena	11
5.2.Element čudesnog	12
5.3.Motiv košute	12
6. ZAKLJUČAK	14
LITERATURA	16
SAŽETAK	17
SUMMARY	18

1. UVOD

Tema rada je animalistika u djelu Vladimira Nazora. U ovom završnom radu naglasak je na jednoj od najljepših bajki hrvatske dječje književnosti – *Bijeli jelen*. Vladimir Nazor jedan je od najpoznatijih književnika u hrvatskoj književnosti. Osim bogatog književnog opusa za odrasle, ističe se jedan dio njegovog opusa za djecu i mlade. Nazor pomoću *Bijelaj jelena* ističe važne životne vrijednosti koje nose odgojnu funkciju za djecu. U njoj prevladavaju opisi prirode i likova kojim se pokušava djeci dočarati njihova ljepota i naglasiti borba između dobra i zla.

U radu se prvim poglavljem prikazuje utjecaj animalistike u dječjoj književnosti. U tom poglavlju se daje prikaz mnogih autora koji su uvodili životinje u djela. Ističe se kako za djecu životinje predstavljaju važan dio djetinjstva i odgoja. One čine dio njihove svakodnevice te ih često dijele na dobre i loše te pomoću njih osvještavaju svijet oko sebe. Nadalje, iznosi se poglavlje o Vladimiru Nazoru, njegovom stvaralaštvu koje je obogatilo hrvatsku književnost. Periodizacijski je prikazano njegovo stvaralaštvo te njegova najpoznatija književna djela. U tom poglavlju ističe se i dio opusa koji je napisan za djecu kojim se dolazi do temeljnog dijela rada. Slijedi poglavlje o djelu *Bijeli jelen* u kojem se analiziraju likovi i opisi prirode koji su potkrepljeni citatima iz djela.

U završnom dijelu rada naglasak je na prikazivanju životinjskog svijeta u djelu *Bijeli jelen*. Objasnit će se ispreplitanje fantastičnog i realnog u bajci te istaknuti specifičan motiv, motiv košute, koji je istaknut u ovoj i u mnogim drugim bajkama kao jedna od najutjecajnijih animalistička tema dječje književnosti.

1. ANIMALISTIKA U DJEČJOJ KNJIŽEVNOSTI

Unutar književnosti za djecu česta su pojava životinje. Dok su djeca mlađa, mašta je nešto čim se djeca često služe. Djeca pomoću mašte zamišljaju različite situacije, priče i likove. Najčešće im životinje služe kao glavni motiv za korištenjem mašte. Lako im je zamisliti da njihova igračka u obliku neke životinje ima osjećaje, da ih razumije te ih djeca gledaju kao prijatelje. Takav utjecaj i priča o životinjama ima na dijete. Djeci je priča potrebna za njihov kognitivni razvitak. Pomoću priča djeci se razvija sposobnost rješavanja problema te bolje shvaćanje određenih likova u priči. Djeca vole priče o životinjama jer zamišljaju njihove zgrade i nezgrade kao da su njihove.

Prema autorima Hameršaku i Zimi (2015), životinje u dječjoj književnosti nisu samo „preslike autonomnog i od čovjeka neovisnog životinjskog svijeta“ (Hameršak i Zima, 2015; 312), već su verbalni, tekstualni i vizualni konstrukti. Unutar dječje književnosti životinje su neophodno, iako u tragovima antropomorfne. Primjeri antropomorfizma čine odjevne ili govoreće životinje koje su nerijetko zapletene u ljudske odnose i probleme (Hameršak i Zima, 2015; 312). Autor Crnković (1986) objašnjava kako su mnogi književnici uvodili životinje u svoja djela. Primjer je engleska spisateljica Beatrix Potter (1866 – 1943) pisala priče za malu djecu, tj. slikovnice, o zecu Petru koji se ponaša kao čovjek i nosi plavi kaputić sa srebrenim dugmetima. Nadalje, djelo *The Wind in the Willows* (Vjetar u vrbama) autora Kennetha Grahamea (1851 – 1932) izdano je 1908. godine, a u kojem su glavna lica životinje. Ponekad te životinje poprimaju crte ljudi, katkad životinja, a ponekad nisu ni životinje ni ljudi. Slikovnica o sretnom lavu (*Happy Lion*) stekla je veliku popularnost u svijetu, a napisali su je Roger Duvoisin i njegova žena Louise Fatio. Mnogo sličnih djela ima u kojima su glavni junaci životinje. Jedan od popularnijih primjera u kojem prevladava u prvom planu doživljaj prirode, a glavni junaci su životinje je Pčelica Maja Waldemara Bonselsa (1880 – 1952). Na poetičan način djelo otkriva djetetu nepoznati svijet malenih stanovnika velike prirode. Priča prikazuje pustolovine nestašne pčelice Maje koja je prikazana zajedno s ostalim kukcima antropomorfno. Ono što je zajedničko većini autora koji pišu djela o životinjama je što se služe tehnikom kojom opisuju životinje u njihovom prirodnom ambijentu i daju im neke ljudske osobine (npr. govor), ali ih ne prikazuju kao simbole već ih prikazuju više-manje kakve jesu (Crnković, 1986; 175). Često se koristi crno-bijela tehnika oslikavanja lika što kod male djece ima značajnog utjecaja. Dijete će lakše shvatiti da je netko loš ako književnik takvog lika prikaže s mnogo mana, a kao kontrast postavi lika punog vrlina koji uvijek pronađe pravo rješenje u teškoj situaciji.

Prema Hameršak i Zimi (2015), u pojedinim književnim djelima antropomorfizirane životinje tumače se kao aspekt animizma, tj. kao refleksiju ljudskih psihičkih čimbenika. U dječjoj

književnosti kao protuteža naglašenoj, zadanoj antropomorfnosti razvijen je njezin antipod, tj. zoomorfizam: predočavanje ljudi kao životinja. Mnoge razine dječje svakodnevice, kulture i književnosti ispunjavaju životinje: od igre i glazbe do odjeće, od igračka do slikovnica. Mnoge životinje kao što su žirafe, zečevi, pilići, medvjede nalazimo na dječjoj odjeći, namještaju, stranicama dječjih knjiga. U kasnijoj se dobi kroz veliki niz medija i kanala dječje književna animalistika posreduje od lektira i udžbenika, preko časopisa i filmskih projekcija. Uvjetno rečeno, životinje u dječjoj književnosti mogu se pratiti od prvih civilizacija. „Nevješto ispisane glinene pločice iz drugog tisućljeća prije nove ere“ (Hameršak i Zima, 2015; 311-321) sugeriraju da su se djeci već tada „čitale priče koje u središtu imaju životinje: basne“ (Hameršak i Zima, 2015; 311-321). Ključno mjesto u „europskoj tradiciji basne imaju tekstovi koji se pripisuju grčkom basnopiscu Ezopu“ (Hameršak i Zima, 2015; 311-321). Ezopove basne su se prenosile putem različitih medija i redakcija. Basne su se od antike ugrađivale u političke i javne govore, a kasnije se uključuju u političke satire, crkvene propovijedi i dr. Iako se životinje nalaze u basnama, treba naglasiti da se životinjski likovi ne mogu smatrati ključnom odrednicom basne. Životinjsko se u basnama čita kao alegorija ljudskog. Karakterističan način ponašanja uvodi se za svaku životinju koji može, ali i ne mora biti karakterističan način ponašanja u prirodi. Povijesno gledano, već na naslovnoj ilustraciji najstarije hrvatske fikcionalne knjige za djecu, romanu *Mlajši Robinzon* (1799. i 1780, hr. 1796), uz Robinzona, nalazi se životinja. Nakon *Mlajšeg Robinzona* slijedile su desetljećima kasnije bajkovite legende o brabantskoj vojvotkinji Genovevi koje afirmiraju zoomotiv jelena, košute. Vladimir Nazor objavljuje priču *Genovevina košuta* koja naglasak stavlja na Genovevinu pomoćnicu, životinju. Motiv jelena, košute može „se smatrati ključnim animalističkim motivom hrvatske dječje književnosti“ (Hameršak i Zima, 2015; 311-321) zahvaljujući djelima poput *Bijelog jelena* ili *Pirga*. (Hameršak i Zima, 2015; 311-321). Autor Zalar (1979) objašnjava kako su u *Bijelom jelenu* humanizirani i personificirani stanovnici šume koji u svojim karakterima čuvaju neka od svojih temeljnih životinjskih i biljnih vlastitosti. Žive ljudskim životom u prirodnijim, poetskim i bajkovitijim oblicima. Nazor životinje ne idealizira i ne suprotstavlja ih kao antipode ljudskim likovima. Svi su ravnopravni, jednaki, a među jednima i drugima ima dobrih i zlih (Zalar, 1979; 18).

2. VLADIMIR NAZOR

Vladimir Nazor jedan je od mnogih književnika čiji je stvaralaštvo obilježilo 20. stoljeće. Bio je talentirani hrvatski pripovjedač, pjesnik, putopisac, pisac romana i epova koji je iza sebe ostavio iznimno velik književni opus. Autor Novak (2004) navodi da je Nazor rođen na Braču 1876, a preminuo je u Zagrebu 1949. godine. Nazor je opisao je svoje djetinjstvo u nizu novela sabranih 1924. u knjigama *Priče iz djetinjstva* i u *Pričama s ostrva, iz grada i sa planine* 1927. godine. Školovao se u splitskoj gimnaziji nakon koje odlazi u Graz gdje studira čitavo desetljeće (Novak, 2004; 188). Autor Franković (2012) navodi da se Nazor javio u hrvatskoj književnosti 1892. godine sa svojim pjesmama, što se vremenski poklapa s početkom pokreta moderne te raspadom naturalizma i realizma u hrvatskoj književnosti. Nije se priključio borbi između Starih i Mladih. Zamjerao je hrvatskom pjesništvu naglo provedenu europeizaciju i udaljavanje od izvora vlastite književnosti. Potragom za junačkim, epskim, mitskim i klasičnim suprotstavio se larpurlartističkoj orijentaciji i estetskoj ekskluzivnosti. Pokušao je osvojiti dio objektivne stvarnosti pomoću dimenzije epskoga (Franković, 2012; 31). Autor Donat (1987) opisuje Nazora kao primjer *poete fabera*. Vladimir Nazor nikada nije želio stvarati bez oslonca na iskustva pjesničkog zanata. Pjesnik želi naučiti jezik, želi ovladati tehnikom, njega muče problemi pjesničke forme. Posredstvom starog i znanog pokušava iskazati smisao novog i nepoznatog (Donat, 1987;123). Pedesetogodišnje intenzivno stvaranje literarnog opusa prolazilo je kroz različita prostorna i vremenska okruženja. Vrlo uspješno u ranom razdoblju svog stvaranja Nazor je utkao svoje životne, pjesničke i filozofske poruke u tkivo na opreci prošlost – sadašnjost – budućnost. S obzirom na odnose stvarno – fantastično, kod Vladimira Nazora ističe se velika stvaralačka raznolikost. U nekim pričama cjelokupna stvarnost je fantastična, a u nekim se pričama cijela radnja događa u objektivnoj stvarnosti (Subotić, 1991; 136-137). Franković (2012) ističe da značajke Nazorova stvaralaštva čine slavljenje života i isticanje narodne junačke snage te otpora nasuprot mrtvilu moderne (Franković, 2012; 31).

Stvaralački razvojni put Vladimira Nazora, prema Mihanoviću (1976), može se podijeliti u šest faza. Početnički lirski napori čine prvu fazu od 1892. godine do 1900. U prvoj fazi nastoji prodrijeti u tajne narodne pjesme. Pjesme su mu objavljivane u Narodnom listu, Iskri, Nadi, Prosvjeti, Vijencu i Novom vijeku (Mihanović, 1976; 11). Novak (2004) navodi da je Nazor u Zadru 1900. objavio svoju prvu lirsku zbirku *Slavenske legende*. To su stihovi koji opjevavaju borbu tame i svjetla, slave snagu zemlje i Sunca te personificiraju likove slavenskih bogova Daboga, Črta i Peruna (Novak. 2004; 188). Autor Šicel (2005) ističe da je Nazor koristeći se tim motivima mogao izraditi refleksivne poetske vizije te izraziti filozofsku i životnu

konceptiju. Neprestano je postavljao konflikt dobro-zlo kako bi stvorio sintezu između prirode, bogova i čovjeka. S prirodom i bogovima poistovjećuje čovjeka zato što u njemu vidi snagu što je i bogovi i priroda imaju. Tako vidi mogućnost čovjeka da se bori protiv mračnih sila, zla. Tematiku vječne borbe Dobra i Zla, Nazor je digao na razinu univerzalnog, ali ne zapostavljajući pritom hrvatsko (Šicel, 2005; 155). Nakon Nazorove prve zbirke slijedile brojne knjige: mitološka *Živana*, patriotska *Knjiga o kraljevima hrvatskijem* 1904. (Novak, 2004; 189). Mihanović (1976) navodi da ova mitološko-legendarna faza koja traje od 1900. do 1904. prepuna je snažnih zanosa, mladosti, veselja, ognjenih požuda, nabujalih strasti i optimizma (Mihanović, 1976; 11). Vladimir Nazor se u ovoj fazi držao optimističnog pogleda na svijet što će se kroz vrijeme mijenjati. U svakoj fazi pronalazi nešto što mu pobuđuje interes i piše o tome. Autor Frankovića (2012) objašnjava da se od umjetnika očekivalo da bude poput svećenika novoga doba u modernističkom razdoblju. Očekuje se da umjetnik stvori novu duhovnost u čemu mitski poticaji imaju jaku važnosti. Pokušavajući izraziti viđenje hrvatskog naroda i njegove povijesti, Nazor se služi modelom mita (Gjurgjan, 2003; prema Franković, 2012; 31). Donat (1987) objašnjava odnos čovjeka prema mitu Nazor je dao u svojim pjesmama, dao je njihovu povijesnu perspektivu. Bio je pjesnik klasične inspiracije, jasne elokvencije i racionalizirane intencije (Donat, 1987; 122-123). Novak (2004) za Nazora kaže da je ekskluzivni pjesnik hrvatske moderne jer je u pjesnički svijet uveo hrvatsku mitologiju i pridao joj je kozmičku snagu da postane egzistencijskom jezgrom poezije (Novak, 2004; 192). Težnja za obnovom poganskog klasicizma i usijanja dionizijske životne radosti javlja se, kako iznosi Mihanović (1976), u trećoj fazi stvaralaštva (1904. – 1915.). Nazor je s poezijom iz ovog stvaralačkog razdoblja u tadašnjoj kritici stekao ime velikog pjesnika (Mihanović, 1976; 11). Prema Šicelu (2005), u poetskoj zbirci *Lirika* (1910) objavio je pjesmu s naslovom *Krv* koja se nastavlja na ideju *Slavenskih legendi* – misao o istovjetnosti ljudske snage s božanskom. Pjesma izražava realnost hrvatskog čovjeka promatrajući ga u okvirima života gdje se izražava njegova čvrsta povezanost sa zemljom tj. poistovjećuje se čovjeka s prirodom (Šicel, 2005; 156). Novak (2004) navodi da je najsajnije piščevo književno razdoblje bilo kada je Nazor radio kao gimnazijski profesor u istarskim gradovima od 1903. do 1918. Tada nastaje najbajkovitiji i najangažiraniji dio njegova opusa, a to su njegove *Istarske priče* koje su objavljene 1913. godine. Neoromantičku bajku o divovima, bajku za odrasle svojega *Velog Jožu*, stvorio je u tijekom svog boravka u Istri. Tamo nastaju i jedne od njegovih najljepših čakavskih pjesama, *Žena zapušćeva*, *Seh duš den*, *Galiotova pesan*: tu je nastao i ep *Medvjed Brundo* (Novak, 2004; 189). Prema Mihanoviću (1976), lirika unutarnjeg monologa predstavlja četvrtu fazu koja traje od 1915. do 1927. godine (*Intima*, 1915., *Pjesni ljuvene*, 1915., *Niza od koralja*, 1922., *Pjesme*

o četiri arhanđela, 1927.). Počinje zatvaranje u krug vlastitih sanja. Nastupa diskretni, intimni ispit savjesti, samopromatranje. Nazorovi stvaralački napori da bude književno živ sačinjavaju petu fazu, od 1927. do 1942. (Mihanović, 1976; 12-13). Veliki roman *Pastir Loda* tiskan 1938. godine, a nekoliko godina prije objavljen je njegova autobiografska proza *Šarko*. Za vrijeme Drugog svjetskog rata u Zagrebu 1942. pojavila se *Knjiga pjesama* (Novak, 2004; 191). Bitan dio njegovog proznog opusa su i putopisi (*Putopisi*, 1942), kao i memoarska proza (*Na vrhu jezika i pera*, 1942., *Kristali i sjemenke*, 1949), u kojoj ima zanimljivih osvrti na pojave iz života hrvatske književnosti (URL). Mihanović (1976) ističe da se u njegovoj posljednjoj, šestoj fazi (1942. – 1949.) mašta se spušta u stvarnost. Umjetničko stvaranje obuzimaju stvarni doživljaji, a živi motivi su bit stvaranja (Mihanović, 1976; 14). Prema Novaku (2004), na oslobođenom partizanskom teritoriju 1943. objavio je *Pjesme partizanke*. Kasnije su napisane *Legende o drugu Titu* kada je Vladimir Nazor bio predsjednik Hrvatskog sabora (Novak, 2004; 189). Autori Crnković i Težak (2002) ističu da je Nazor jedan dio svojeg stvaranja posvetio djeci. Prije Prvog svjetskog rata najintenzivnije se bavio dječjom književnošću. Nazor je sva svoja dječja djela stvarao u izravnom dodiru s djecom. To je bilo razdoblje kad su u njegovu domu živjela djeca sestara Olge i Irme koja su bila željna priče. Za njih je prerađivao i smišljao štivo (Crnković i Težak, 2002; 278). Autor Idrizović (1984) ističe da Nazor za hrvatsko rodoljubivo pjesništvo za djecu unosi nove note. U pjesmama Nazor želi izraziti srž djetinjeg u malom čovjeku. To su pjesme odraslog o doživljajima djeteta. Kao sastavni dio estetičnosti Nazorova poetika podrazumijeva etičnost. Javlja se u likovima Svjetla i Tame, Dobra i Zla, ili kao manifestacije kolektivnog etičkog opredjeljenja u obliku rodoljubne, nacionalne, socijalne ili moralne ideje (Idrizović, 1984; 112). Autori Crnković i Težak (2002) dodaju da je Nazor oko 1930. svoje radove namijenjene djeci skupio u poseban omot, a objavljeni su 1947. pod naslovom *Dječja knjiga*. Ta knjiga sadrži štiva, pjesme te priče i legende iz hrvatske prošlosti, tuđa pričanja i veće priče: *Bijeli jelen*, *Dupin*, *Minji* i *Genovevina košuta* kao i prerađenog za djecu *Velog Jožu*. Treba uzeti u obzir i druge priče, a pogotovo one iz *Istarskih priča*, kao što su *Albus kralj*, *Halugica*, *Svjetionik* i *Šuma bez slavuja* (Crnković i Težak, 2002; 278). Prema Autoru Hranjecu (2006) Nazor primjenjuje u dječjoj priči sličan postupak kao i Ivana Brlić-Mažuranić; inicijacijom su mu neki svjetski klasici – Kipling, Andersen – ali se u njima prepoznaje osobni rukopis autora-primorca, očarana hrvatskom poviješću. Vidljivo je oslanjanje na čakavske romance i balade, uranjanje u prirodu, mitologizacija hrvatske povijesti, veliki i jaki likovi koji su „nositelji općeljudskih stavova u borbi dobra i zla“ (Hranjec, 2006; 64).

3. BIJELI JELEN

Bajka *Bijeli jelen* jedna je od najljepših umjetničkih bajki hrvatske književnosti. Autor Hranjec (2006) navodi kako kao u Kiplinga u Bijelom jelenu ravnopravno korespondiraju životinje i ljudi, među kojima prevladava podjela na dobre i zle. (Hranjec, 2006; 64). Glavni lik je gušćarica Anka koja se spletom okolnosti završava u novom animalnom okruženju. Ankin lik se kroz bajku mijenja i razvija. Ona je na početku bajke prikazana kao jadno siročće:

„Zvala se Anka i bilo joj je šest godina. Bila je malena kao da su joj tek četiri godine, žuta kao vosak, mršava kao pile. Njezino je odijelo bilo uvijek razdrpano, lakti goli, noge bose. To bijedno siročće nije znalo za oca i za majku.“ (Nazor, 2010: 9).

Njezin lik mijenja se odlaskom u šumu. U šumi nije više jadnica i kržljavica. Dobiva i novo ime: „Neka ostane kod nas u šumi. Ono ima na glavi dugu grivu, koja se zlati kao i brk zrela kukuruza; prozvat ćemo ga zato Zlatokosom“ (Nazor, 2010: 25). Autori Težak i Težak (1997) navode kako je u šumi Zlatokosa čovjek prijatelj, čovječje lane, sestrice, dobri šumski duh, kćerka šume – za one koji ju vole, nekakvo dijete – za one koji ju ne poznaju i čovječji skot – za one koji ju ne vole jer su sami zli. Na kraju bajke Anka je mlada žena, lijepa nevjesta i postaje kneginja. Preko lika Anke, Nazor pokazuje odnos svijeta prema njoj i izbjegava monotoniju koja bi nastala da se tijekom čitave bajke koristio izrazom gušćarica Anka. Nadalje, u bajci prevladavaju dobri likovi: mladi Ulrik, mali Pavao, Marica, Milica, Drago, stari Luka, a od životinja košuta, jelen Vitorog, medvjed Ljumo, Bijeli jelen, orao Gvozdenkljun, ćuk Ćuko i druge. Zahvaljujući Gagarilovim rimovanim podsmješicama te šaljivom Draginom pričanju o susretu s vukom bajka je protkana humorom. Komično je prikazan Lukin strah od vještica i vukodlaka. Uz dozu humora u bajci pripovjedač pokazuje sklonost k igri riječi (Težak i Težak, 1997: 61-63). Jedan takav primjer je u Gagarilovu rujanju: „Ga-ga-ga, u šumu je pobjegla! Ge-ge-ge, ni hvala ti ne reče“ (Nazor, 2010: 14). Težak i Težak (1997) ističu da su u bajci u manjini zli likovi: knez Bodo, vuk Ovcožder i zmija. Vuk Ovcožder neprestano galami protiv Zlatokose bez obzira na dokaze o njezinoj plemenitosti. On u šumi izaziva strah, a njegova postojanost u zlu tolika je da na kraju postaje i izdajica. Izdajstvo ga na kraju košta života. Uz vuka, zmija je isto istaknuta kao zločesti lik bajke koja ponuđenu dobrotu nagrađuje smrću (Težak i Težak, 1997;62). Autor Bettelheim (2000) kada je riječ o bajkama ističe „da likovi u bajkama nisu ambivalentni – nisu istodobno i dobri i zli“ (Bettelheim, 2000; 18). Dijete će lakše shvatiti razlike prikazivanjem karakternih oprečnosti. Dijete će se lakše poistovjetiti s likom koji je otvoreniji i jednostavniji, a lošeg lika će odbaciti. Djeca uvijek u bajkama traže na koga žele nalikovati, te ako je taj lik dobar, tada dijete odlučuje da i ono želi biti dobro (Bettelheim, 2000;

18). Dijete će lakše shvatiti tko je dobar, a tko loš ako se autor djela koristi crno-bijelom tehnikom. Djeci su potrebni i dobri i loši likovi kako bi bolje uvidjeli razlike među njima. Takav slučaj je i u ovoj bajci. Zahvaljujući liku Zlatokose dijete lako može primjetiti njezine vrline i na temelju njezinih djela uvidjeti dobro u njoj. Isto je i s knezom Bodom koji je prikazan kao negativac. Isto se odnosi na životinjski svijet. Djeca vide dobro u medvjedu, orlu, jelenu, ćuku i ostalima, a zločesto u vuku i zmiji. Guščarica Anka predstavlja dobar uzor najviše zbog svoje dobrote. Ankina dobrota zrcali se u odlomku s košutom u kojem Anka spašava košutu i zbog toga biva prognana iz dvorca:

„Anka je htjela da izađe iz grma i potjera na suho guske kada netko skoči preda nju. Bila je to izranjena košuta koju su lovci progonili. Ona se šćućuri pokraj guščarice i pogleda je svojim krupnim očima. Anka je pogladi po glavi, ustupi joj svoje mjesto, pokrije ju granama i suhim lišćem te izađe iz grma. S druge strane potoka vidje kneza Boda, lovce i mnogo pasa. Bodo se ljuti što je potok tako nabujao da ne može preko vode. On viknu: - Ej ti, guščarice, kamo je pobjegla košuta što je tamo skočila? Anka nije htjela lagati, ali ne htjede ni izdati jadnu životinju. Ona ne odgovori“ (Nazor, 2010: 13).

Njezina dobrota, kako navode autori Težak i Težak (1997), vidljiva je kroz čitavu bajku na što ukazuju brojna plemenita djela: pomogla je Pavlu naći novčić, otkriva vrelo Martinu Radiću, spasivši tako i njega i čitavo selo od suše. Kako bi pomogla spasiti malu Milicu od trovanja šumskim gljivama odlučno odbija uvjete životinja koje ju ucjenjuju: lisac Striko koji za svoju uslugu traži glavu gusana Gagarila i odriče se pomoći ris Munjka koji za svoju uslugu traži život orlića. Kasnije od vuka spasi malog Dragu i Lukinu kravu s teletom. Pomogne i malom orliću Gvozdenkljunu kada izgubi majku i oca. Njezina dobrota odlikuje Ankinu osobnost tijekom čitave bajke. Ankina nesebičnost vidi se kada pristane na uvjete kneza Ulrika kako bi spasila bijelog jelena. Ona pristane žrtvovati sebe kako bi spasila bijelog jelena iako ne zna kneževe namjere. Zlatokosa zna „kada kome treba pomoći i uvijek stiže pravodobno da nekoga spasi“ (Težak i Težak, 1997; 59-60). Njezina nesebična dobrota uvijek biva i nagrađena. Zahvaljujući njezinom dobrom srcu ona zadobiva povjerenje životinja, a na kraju bajke postaje žena dobroga mladića (Težak i Težak, 1997; 59-60). Do izražaja u Nazorovoj bajci dolazi i ljudska čežnja za otkrivanjem novih krajeva i istraživanje nepoznatog svijeta. Iskonska ljudska čežnja za putovanjem prikazana je kada Zlatokosa i Bijeli jelen jure kroz svijet i vide krajeve drukčije od njihova:

„Rijeka je vijugala kao golema srebrna zmija po poljima i utjecala u jezero. Jezero je bilo veliko i okruglo. Sve naokolo raste od trstike. Na desnom brijegu crnio se pokraj bijele crkvice samostan. Jelen je počivao sa Zlatokosom u grmu na brijegu jezera. Nije mogao da se nagleda vinograda punih grožđa i njiva punih klasja“ (Nazor, 2010: 66).

Sljedeća želja za otkrivanjem novog i nepoznatog nalazi se u primjeru gdje Zlatokosa navodi Gvozdenkljuna da se uzdigne u svemir iza kojeg slijedi opis zvjezdanog svemira:

„Hiljade i hiljade zvijezda kretalo se u krugovima po prostoru. Jedne su zlatne, druge modre, treće crvene. Male zvijezde lete kao rojevi pčela; prosiplju se oko Zlatokose. Izdaleka juri čudna zvijezda: čupava je, a vuče sa sobom dug, sjajan rep. Ona se prošeta kao kraljica po plavom prostoru pa je nestade.“ (Nazor, 2010: 72).

4.1. Prikaz prirode u bajci

Autori Težak i Težak (1997) objašnjavaju da je Vladimir Nazor u sva svoja djela unosio prirodu i osjeća je za nju. Tako su mu bajke prepune motiva prirode, bilo da su glavni junaci iz svijeta prirode, bilo da se junaci civiliziranog svijeta na neko vrijeme otkinu od civilizacije i prepuste čarima prirode. U *Bijelom jelenu* glavni se junaci izdvajaju iz uljuđenog života, vraćaju u prirodu, ali su u njoj jednako važni i likovi iz same prirode tj. životinje. Iako koristi motiv prirode i boravak u njoj, Nazor ne poziva na bijeg iz civiliziranog društva. On se zalaže za mirenje svijeta prirode sa svijetom civilizacije. U ovoj priči to je izrazito naglašeno djelovanjem gušćarice Anke (Težak i Težak, 1997; 57-58). Nazorova bajka ima i elemente antibajke:

„Sunce bijaše već zapelo. Prvi se mrak hvatao šume u kojoj je vladao muk. Visoki hrastovi bijahu nalik na šutljive divove. Pod njima se zgurili grmovi nalik na grbavce koji vrebaju iz zasjede; hoće na nekoga da navale. Djevojčica osjeti strah usred one šumske polutame i tišine“ (Nazor, 2010: 16).

Autori Težak i Težak (1997) objašnjavaju da prikazavši hrastove kao šutljive divove i grmove slične grbavcima koji vrebaju te zatim Ankin strah, pisac prikazuje korijenje mnogim strahovima: u polumraku stvari se pričinjavaju drukčije i ne može se zapažati jasno, pa se lako podliježe mišljenju o nekoj sablasti ili duhu unutar šume. Nazor je opisao šumu u noći, komparirajući drveće s divovima i grbavcima koji prijete usput je opisao i djevojčičin strah. Stvara se kontrast noćnog i dnevnog prikaza šume. Noću prevladava jeza i strah od nepoznatog i predatora koji love, a danju je šuma prikazana čudesnom (Težak i Težak, 1997;58). Tijekom dana šuma pobuđuje ugodna čuvstva: „Kroz granje lješnjakovo vidje daleke gore, plavetno nebo i zelena stabla. Sve je bilo svijetlo i veselo. Šuma je slatko vonjala. Negdje daleko žuborio je potok“ (Nazor, 2010: 18). Najveći dio radnje događa se u šumi. Tu se javljaju različiti opisi prirode i vidljiv je odnos prirode i svijeta u njoj. Životinje ju jako cijene jer im je ona izvor hrane i vode. Šuma je njihov doma i vrlo su zaštitnički nastrojeni prema njoj. Kada se gušćarica

Anka tek u njoj pojavila to je životinje na početku uznemirilo. Oni su djevojčicu vidjeli kao prijetnju za njihovu šumu: „Ne! Ne! – viknuše životinje. – Taj će čovječji skot narasti. Ubijati će nas. Izdat će nas lovcima“ (Nazor, 2010: 23). Kasnije se razbija ta životinjska predrasuda da im svi ljudi žele nanijeti zlo. Osim šume u bajci se javljaju radnje koje su vezane za prostor van prirode. To se odnosi na prostor dvorca koji je opisan na početku bajke:

„Dvor Vranja leži na velikom kamenu usred divlje gudure. S jedne i druge strane te hidrine teče po jedan potok. Ljeti su oba korita suha, ali u jesen, nakon kiše i oluje, mutna se voda valja s visoka pa tutnji i grmi okolo kamena noseći drvlje i kamenje. Onda je dvor Vranja nalik na otočić, pa ne možeš k njemu nego preko mostića.“ (Nazor, 2010: 9).

4. ANIMALISTIKA U DJELU BIJELI JELEN

Kako autor Crnković (1986) navodi, u svim vrstama dječje književnosti prisutna je priroda. Ona je za svako dijete uvijek iznova privlačan i pun tajna velik svijet koji treba otkrivati. U polovici svih dječjih priča, pjesama, romana o djeci prisutni su opisi prirode. Uz opise prirode često su prisutni „i opisi životinja, divljih i domaćih, za koje djeca pokazuju interes“ (Crnković, 1986; 174). U dječjim djelima dijete traži doživljaj prirode, želi da se prenese u takav ambijent i da bude dio toga svijeta. Česti junaci u djelima su domaće ili divlje životinje upravo zato što dijete voli knjige o stanovnicima prirode (Crnković, 1986; 174). U Nazorovoj bajci prikazan „je izraz dječjih težnji da se igraju sa životinjama“ (Crnković, 1986; 174). Primjer je djevojčica Anka i Bijeli jelen: „Oj da mi je jelen b'jeli / na bistru potoku! / Jahala bih na igalo, / sunce bi mi u pram palo. / Sunce na istoku! / Sunce na istoku“ (Nazor, 2010: 46). Crnković (1986) objašnjava kako u prikazivanju životinjskog svijeta brojni pisci pristupaju različito. Postoje četiri različita pristupa koja se koriste: „prikazivanje životinja s dodavanjem nekih ljudskih osobina“ (Crnković, 1986; 174) kako bi se jednostavnije informiralo djecu o onome što životinja osjeća, „antropomorfno prikazivanje životinja gdje nije svrha antropomorfnosti da podcrtava zbiljske osobine životinja, nego ima različite ciljeve“ (Crnković, 1986; 174), u trećem pristupu znanstveni podaci uklopljeni su u doživljaj prirode pomoću kombiniranja „umjetničkog i znanstvenog opisivanja životinjskog svijeta“ (Crnković, 1986; 174) te u četvrtom pristupu postoji „realističko opisivanje životinja na temelju“ (Crnković, 1986; 174) promatranja i zapažanja. Svi pristupi služe za bolje doživljavanje prirode i svijeta u kojem se čovjek kreće (Crnković, 1986; 174).

5.1. Životinjski likovi bajke

Prema autoru Zalaru (1979), bajka *Bijeli jelen* idealan je izbor za djecu željne prave bajke. U njoj prevladavaju životinjski likovi koji su kao nosioci fabule ravnopravni partneri ljudima. Životinje jednako nose teret drame koja je izazvana sukobom dobra i zla. Uvodeći životinje kao likove u bajku djeca bolje mogu spoznati svijet oko sebe te bolje razumijeti moralne pouke koje bajka sa sobom nosi (Zalar, 1979; 19). Za bolje razumijevanje moralnih pouka važno je životinje okarakterizirati tako da su nositelji određenih vrijednosti i norma. Kod nekih životinja to je čitljivo iz njihovih postupaka, a kod nekih iz njihovih imena. Autori Težak i Težak (1997) daju objašnjenje što životinjska imena odražavaju kod likova bajke: medvjed Ljumo dobio je ime od glagola ljumati kako bi se naglasila karakteristika njegova trapava hoda, „orao je

Gvozdenkljun kako bi se istaknula uloga njegova grabežljiva kljuna“ (Težak i Težak, 1997; 62), Gagarilo je dobio ime po svom gakanju, Ćuko po svom ćukanju, vepar Kiso dobio je takvo ime jer kisne u blatu, jelen Vitorog zbog vitkih rogova, vuk Ovcožder po svom ubijanju ovaca, ris Munjko dobio je ime po sijevanju svojih očiju, lisac Striko po svojoj mudrosti i golub Sivko po boji perja. Što se tiče ljudi, siromašni dio ima domaća, „pučka imena: Marica, Milica, Drago, Pavao, Luka, Ivo, Marica, a feudalci imaju strana imena: Bodo i Ulrik“ (Težak i Težak, 1997; 62).

5.2.Element čudesnog

Prema autoru Idrizoviću (1984), u *Bijelom jelenu* prepliću se fantastično i realno pri čemu je realno dopuna i objašnjenje bajke. Realne situacije su one u kojima žive likovi, a fantastičan dodir je sa svijetom životinja i biljaka. U životu junaka biljke i životinje ravnopravno sudjeluju te imaju određene funkcije i uloge. U bajci prijelaz iz realne u bajkovitu situaciju je prirodan. U Nazorovoj šumi životinje govore kao ljudi, ali ne svi, a ptice pjevaju čovječjim grlom. Nazor životinje unutar njihova svijeta diferencira. Medvjed Ljumo, vepar Kiso, lukavi Striko, mačka Munjko i vuk Ovcožder dva su svijeta, ali i realnosti. Oni tijekom pripovijedanja otkrivaju svoje prave prirode. Nazor uklanja granice između čudesnog i stvarnog svijeta uvodeći mladi svijet u svijet fantazije, pri čemu značenje simbola imaju životinje (Idrizović, 1984;115). Autori Težak i Težak (1997) naglašavaju da Nazorova bajka nije moderna antibajka iako ima crta koje je udaljavaju od klasične bajke. Ima elemente čudesne priče, a brojni motivi poznati su iz narodnih bajki. Element čudesnog, fantastičnog je motiv „nemuštog jezika“ (Težak i Težak, 1997; 62). Nadalje, Crnković i Težak (2002) ističu kako čudesno može biti satkano od najrazličitijeg tkiva i uvedeno na različite načine u priču. Čudesno nastaje tako što se unutarnja stvarno „prikazuje kao pojavna stvarnost“ (Crnković i Tržak, 2002; 23-24). Pomak u irealno „ključni je trenutak u priči“ (Crnković i Težak, 2002; 23-24) koji se izvodi posebnim postupkom (san, bolest, nespavost, igra i sl.). Novi svijet tad je stvoren za tog lika i tu priču (Crnković i Težak, 2002; 23-24). Anka prenoćivši u jelenjem ležaju razumije govor životinja: „Mi ne govorimo kao ljudi, nego tko jednom prospava noć u jelenjem ležaju taj razumije govor i pjevanje svih šumskih životinja“ (Nazor, 2010: 20). Fantastično u bajci predstavlja jedna noć spavanja u jelenjem ležaju koja je guščarici Anki omogućila sporazumijevanje sa životinjama. Težak i Težak (1997) navode da se u tom fantastičnom motivu krije i simbolika: boravkom u prirodi čovjek prirodu razumije, a daleko od prirode – čovjek je ne razumije, nije mu razvijen osjećaj za životinje i prirodu (Težak i Težak, 1997; 62). Taj fantastični motiv nestaje na kraju bajke kad se Zlatokosa

vрати u dvor. Spoznajom da se Zlatokosa i bijeli jelen više ne mogu sporazumijeti kao u šumi završava bajka:

„Sestrice, dođi u šumu! Sestrice, dođi u šumu! – govorio joj jelen. Ona ga nije razumijevala jer nije više spavala u planinskome ležaju. Nije više mogla da govori sa šumskim životinjama. Kneginja mu nakiti rogovlje cvijećem te se vrati k svatovima“ (Nazor, 2010: 83).

Franković (2012) navodi kako Nazorova djela u kojima prevladavaju biljni i životinjski svijet uvijek potvrđuju da čovjek može živjeti samo u ljudskom svijetu. Tu istinu šumske životinje su prepoznale kada je Zlatokosa potajno pomagala ljudima (Franković, 2012; 240).

5.3. Motiv košute

Prema autorima Majhut i Lovrić (2010), u hrvatskoj dječjoj književnosti od samih početaka često se javlja „tema u kojoj se uspostavlja veza između čovjeka i divlje, plahe životinje – jelena“ (Majhut i Lovrić, 2010; 160-162). Odnos čovjeka i jelena bila je najutjecajnija animalistička tema hrvatske dječje književnosti. U tom odnosu nema podčinjavanja ni suprotstavljanja. Još preko priče o Genovevi poznat je „motiv o košuti koja pomaže preživjeti ženi i djetetu“ (Majhut i Lovrić, 2010; 160-162) koji su prognani u šumi. Prvi put je 1846. godine objavljen prijevod Schmidove *Genoveve* i ona tada „postaje najpopularnija dječja knjiga u idućih sto godina“ (Majhut i Lovrić, 2010; 160-162). Motiv košute ne ostaje ustaljen u Schmidovu djelu, već postaje neovisan o *Genovevi*. Prikladan primjer čini Nazorov *Bijeli jelen* iz 1913. godine. Nazor je u šumu prenio podjelu životinja na dobre i zle, zakon šume i hijerarhiju životinja kojega su se sve životinje trebale pridržavati. Za uspoređivanje s ljudskim, susjednim „svijetom u hrvatskim prostorima u kojima su strani gospodari vladali bez zakona“ (Majhut i Lovrić, 2010; 160-162) poslužio je šumski uređeni demokratski svijet. Nazor je pišući svoje djelo imao pred očima slike odnosa čovjeka i velikog biljoždera iz djela njegove mladosti – *Genoveva*. Nazor nije svoju junakinju smjestio među gospodare šume, već je dodijelio guščarici Anki jelena i košutu kao glavne zaštitnike i prijatelje. Nazor je uveo potpuno nove vrijednosti koje je Anka afirmirala suosjećanjem, blagošću, požrtvovnošću. Junakinja u šumu donosi nove vrijednosti dobrote, suživota i solidarnosti. Odnos između progonjene košute i guščarice Anke „razvija se u skladu s pripovijedanim postupkom pustolovnog romana“ (Majhut i Lovrić, 2010; 160-162). Na početku guščarica Anka spasi životi ranjenoj košuti sakrivši je u grmlje od lovaca, a nakon toga spletom okolnosti košuta će spasiti Anku od divljine šume. Šuma za krhku djevojčicu predstavlja sigurnu smrt te se u takvoj situaciji pojavljuje izvorni

stanovnik šume – košuta koja spašava čovjeka, nudeći joj dom i potrebnu sigurnost. „U situaciji krajnje opasnosti kada je pojedinac odvojen od svoga prirodnoga okoliša, prepušten na milost i nemilost“ (Majhut i Lovrić, 2010; 160-162) svijeta događa se prijateljstvo između čovjeka i jelena. Pojedince ta odvojenost od vlastitog svijeta čini ranjivim. U takvom trenutku pojedinac se ne može oslanjati na vlastite snage kako bi očuvao život. Kasnije novi poredak simbolizira upravo rođenje bijeloga jelena (Majhut i Lovrić, 2010; 160-162). U Zlatokosim je stihovima naviješten ulazak bijelog jelena u svijet:

„Da je nama b'jeli jelen/ sva bi šuma zapjevala,/ ljubav bi međ' nama cvala:/ Munjko ne bi ptice klao;/ Striko ne bi guske krao;/ Poskoku bi iz zubića/ teko sladak med./ Oj, da nam je b'jeli jelen/ na bistru potoku!/ Sunce na istoku!/ Sunce na istoku“ (Nazor, 2010: 59).

Autori Majhut i Lovrić (2010) ističu kako je *Bijeli jelen* poprimio simboličku funkciju. On je životinjski prorok koji će donijeti novi početak, a njegovim rođenjem šumski će svijet poprimiti nove vrijednosti (Majhut i Lovrić, 2010; 161). Odnos bijelog jelena i Zlatokose nalikuje na bratsko-sestrinski odnos. Zajedno žive u jelenjem ležaju, provode dane zajedno, putuju i istražuju svijet oko sebe. Spremna se za slobodu bijelog jelena vratiti na dvor i čuvati guske:

„A Zlatokosa viknu da je čuju svi naokolo: - Čuj, narode šumski! Knez je Ulrik rekao ovako: Neka šuma dade knezu Ulriku djevojku Zlatokosu, a knez će Ulrik dati šumi bijeloga jelena!“ (Nazor, 2010: 77).

Njihova ljubav daje djeci pravi primjer kako bih se trebali odnositi prema svojoj obitelji i prijateljima. Zlatokosa žrtvuje svoju slobodu kako bi spasili bijelog jelena. Na kraju bajke njihovi se putevi razilaze, ali njihova ljubav jedno za drugo ostaje zauvijek s njima.

5. ZAKLJUČAK

Vladimir Nazor ostavio je obilan broj djela koji su obogatili hrvatsku književnu baštinu. Kad je riječ o tematskom izboru pisac je neobično širokog opusa. Istaknuo se kao umjetnik koji je ostavio utjecaja i na suvremene pisce. Utjecao je na razvoj hrvatske književnosti idejama, vizijama, etikom i književno-prosvjetnim porukama. Neosporna zasluga pripada mu za razvoj hrvatske književnosti za djecu. Među najpoznatijim djelima za djecu ističu se *Veli Jože*, *Dupin*, *Halugica* te *Bijeli jelen*. U Nazorovoj bajci vidljiva je suprotnost čovjeka i prirode, snažna borba dobra i zla, te isticanje moralnih vrijednosti.

Bijeli jelen predstavlja bajkovit dodir svijeta životinja i biljaka sa svijetom ljudi. Pomoću lika gušćarice Anke nastoje se prenijeti piščeve ideje. Ona je junakinja koja se tijekom djela mijenja. Od jadne sirotice, gušćarice Anke, preko lika Zlatokose, na kraju djela postaje kneginja. Zahvaljujući njezinoj nesebičnoj dobroti i hrabrosti ona uspijeva tijekom bajke postati mlada, lijepa žena. Ona sa životinjama stvara čvrsto prijateljstvo i povezanost kada postaje najteže. Ona je oličenje dobrote koja spaja dva različita svijeta bajke, svijet ljudi i životinja. Pomoću životinja koji su nositelji ljudskih karakteristika prikazuje se svijet koji na prvi pogled izgleda dosta drugačiji od svijeta ljudi, ali kako fabula teče čitatelj shvaća da velike razlike, osim u ambijentu, nema. U bajci prevladavaju dobri i loši likovi koji upadaju u različite sukobe, ali s naglaskom da dobro na kraju pobjeđuje.

Nazor pomoću *Bijelog jelena* potiče na povratak u djetinjstvo, na doživljavanje različitih emocija zajedno s junacima djela. Nastoji pozvati čitatelja na boravak u prirodi s junacima iz djela kako bi se naglasile i shvatile prave vrijednosti života.

LITERATURA

1. Bettelheim, B. (2000.), *Smisao i značenje bajki*. Cres: Poduzetništvo Jakić.
2. Crnković, M. (1986.), *Dječja književnost, Priručnik za studente i nastavnike, IX izdanje*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Crnković, M. & Težak, D. (2002.), *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje.
4. Donat, B. (1987.), *Studije i portreti o hrvatskim piscima*. Zagreb: Nakladni zavod Matice Hrvatske.
5. Franković, S. (2012.), *Maslina i sveti lug: Nazorove mitske teme i motivi*. Zagreb: Bibliofil.
6. Hameršak, M. & Zima, D. (2015.), *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international.
7. Hranjec, S. (2006.), *Pregled hrvatske dječje književnosti*. Zagreb: Školska knjiga.
8. Idrizović, M. (1984.), *Hrvatska književnost za djecu. Sto godina hrvatske dječje knjige*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
9. Majhut, B., & Lovrić, S. (2010), Središnji motiv Genoveve u njegove reinkarnacije u hrvatskoj dječjoj književnosti. *Kroatologija: časopis za hrvatsku kulturu, društvo i povijest*, 1(1), 149-167.
10. Mihanović, N. (1976.), *Pjesničko djelo Vladimira Nazora*. Zagreb: Školska knjiga.
11. Novak, S. P. (2004.), *Povijest hrvatske književnosti; između Pešte, Beča i Beograda*. Svezak II. Split: Marjan tisak.
12. Nazor, V. (2010.), *Bijeli jelen i Dupin*. Zagreb: Školska knjiga.
13. Subotić, M. (1991), Dječja književnost hrvatske moderne (receptijski refleksi). *Croatica: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu*, 22(35-36), 119-140.
14. Šicel, M. (2005), *Povijest hrvatske književnosti XIX. stoljeća. Knjiga III. moderna*. Zagreb: Naklada Ljevak.
15. Težak, D. & Težak, S. (1997.), *Interpretacija bajke*. Zagreb: Divič.
16. URL: Nazor, Vladimir. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 24. 8. 2023. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=43168>.
17. Zalar, I. (1979.), *Nazorovo stvaralaštvo za djecu, u svjetlu suvremene kritike i metodike*. Zagreb: Školska knjiga.

SAŽETAK

Važan dio odgoja i djetinjstva djeci predstavljaju životinje. One su često neophodne unutar dječje književnosti. Životinje predstavljaju verbalne, vizualne i tekstualne konstrukte te pomoću njih dijete lakše rješava probleme svoje svakodnevice. Antropomorfizam unutar dječje književnosti često je vidljiv kada autor životinjama daje ljudske karakteristike te životinje uplete u ljudske odnose i probleme. Tako je i Vladimir Nazor bajkom *Bijeli jelen* prikazao personificirane i humanizirane stanovnike šume koji čuvaju unutar svog karaktera neke od temeljnih životinjskih vlastitosti. Osnovna čudesnost je dodir svijeta biljaka i životinja sa svijetom ljudi. Ispreplićući fantastično i realno, Nazor prikazuje dva svijeta. Javljaju se različiti likovi: medvjedi, vukovi, srne, mačke, guske, orlovi, zmije i druge. Nosioci fabule su likovi životinja koji su prikazani ravnopravni ljudima.

Ključne riječi: životinje, antropomorfizam, Vladimir Nazor, Bijeli jelen, elementi fantastičnog i realnog.

SUMMARY

Animalistics in the work of Vladimir Nazor

Animals are an important part of children's upbringing and childhood. They are often necessary in children's literature. Animals are verbal, visual and textual constructs, and with them the child can more easily solve the problems of his everyday life. Anthropomorphism in children's literature is often visible when the author gives animals human characteristics and includes animals in human relationships and problems. That's how Vladimir Nazor depicted personified and humanized inhabitants of the forest who preserve within their character some of the basic animal properties in the fairy tale *The White Deer*. The basic wonder is the contact between the world of plants and animals and the world of people. Intertwining the fantastic and the real, Nazor shows two worlds. Various characters appear: bears, wolves, deer, cats, geese, eagles, snakes and others. The bearers of the fable are animal characters who are shown as equal to humans.

Key words: animals, anthropomorphism, Vladimir Nazor, *White deer*, elements of fantasy and reality.